

Vorbereiding haardvuursessie – te verwachten thema's, issues, vragen, frames en stellingen in het (media)debat

Door: 5.1.2e, samen met de rest van team 5.1.2e | DCo (5.1.2e, 5.1.2e
 5.1.2e Vragen? Neem contact op met 5.1.2e via: 5.1.2e @minvws.nl of 5.1.2e
 5.1.2e

Ter voorbereiding op de haardvuursessie van woensdag 10 november heeft team 5.1.2e in kaart gebracht welke mogelijke thema's, issues en vragen de komende periode kunnen gaan opspelen. Hiervoor is als uitgangspunt genomen de kennis die is opgedaan uit de vele honderden omgevings- en media-analyses die sinds het prille begin van de crisis (eind januari 2020) zijn opgesteld, de vele publiekspeilingen en (gedrags)onderzoeken, alsook de vele duizenden artikelen, commentaren, analyses en overige publicitaire stukken die zijn verschenen en zijn geanalyseerd. Naast de te verwachten thema's en issues, is hieronder ook kort in kaart gebracht welke frames en stellingen onderwerp gaan gesprek gaan worden. Het is niet alleen nuttig om te weten welke vragen, thema's en issues op ons pad afkomen in de voorbereiding door VWS op onderzoeken, reconstructies en verantwoordingsmomenten; ook kennisnemen van de mogelijke invalshoeken (framing) van de media en de Tweede Kamer helpt bij een gedegen voorbereiding op wat er mogelijk gaat komen. (NB: Sommige van onderstaande punten zijn bewust scherp of 'prikkelend' opgesteld ten behoeve van ook de scherpheid in de discussie woensdag!)

1. Terugblikken op de crisis – overall strategie van de corona-aanpak

De verwachting is dat de komende periode vooral de overall strategie van de corona-aanpak onder het vergrootglas zal komen te liggen. In eerdere media-analyses zien we, na een periode van oplopende besmettingen, dat steeds de vraag wordt gesteld: 'hoe kon dit zo gebeuren?' Nu we in de 'staart' van de crisis zitten (althans, dat is te hopen) zal de scope van die vraag breder zijn en verder terug reiken: 'In hoeverre is onze algehele strategie schuldig aan de lastige situatie waar we nu wederom inzitten?' Enkele vragen, issues, en stellingen/frames waar we op voorbereid moeten zijn:

- Het kabinet heeft onvoldoende ingezet op het vergroten van de zorg- en met name ic-capaciteit. Ze had meer creativiteit kunnen tonen en er meer geld in kunnen investeren. Daar plukken we nu de zure vruchten van.
- Door nooit serieus werk te maken van een 'testsamenleving', is het draagvlak daarvoor altijd laag gebleven en is het testbeleid niets meer dan een dure oplossingsrichting geworden waarbij het geld beter besteed had kunnen worden.
- Het kabinet stuurde met haar vaccinatiestrategie (volgorde) op het zoveel mogelijk beperken van sterfte door corona door te beginnen met de meest kwetsbare Nederlanders. Waarbij dus niet werd gestuurd op een zo snel mogelijke bestrijding van het virus.
- Wanneer is de crisis voorbij? Eerst werd ons een vaccinatiegraad van 80% voorgeschoteld. Nu die is gehaald, blijkt deze niet genoeg te zijn. Sterker: we hebben weer maatregelen moeten invoeren! Wat is nu het einddoel? De samenleving heeft behoefte aan een einddoel waar we naartoe werken. Zonder helder beeld van dat doel, zal het draagvlak voor maatregelen steeds verder gaan afnemen, juist ook onder gevaccineerden.
- De crisisparaatheid binnen VWS is meerdere malen ernstig verstoord door personele wisselingen op cruciale plekken (bewindspersonen, 5.1.2e soms gepland en soms ongepland en soms ongewild. Ook de verschillende wisselingen binnen de crisisstructuur bij het NKC heeft gezorgd voor een verstoring van een efficiënte crisisaanpak.
- Heeft het kabinet zelf ook niet bijgedragen aan een klimaat van minder vertrouwen in de wetenschap en overheidsinstellingen door zelf meerdere malen af te wijken van de adviezen van het OMT alsook van andere experts?
- Het kabinet heeft maatregelen te veel laten afhangen van draagvlak in de samenleving in plaats van maatregelen nemen die epidemiologisch nodig zijn -hoe gaat het kabinet hier nu mee op nu we zien dat het draagvlak voor de corona-aanpak aan het dalen is, maar ingrijpen nodig is?
- De kritiek in de (sociale) media is veelal persoonlijk gericht aan minister De Jonge. Een frame zou kunnen zijn dat de 'uitgesproken stijl' van de minister - 'overpromise, underdeliver'- een obstakel is geworden in de crisisbestrijding en ervoor heeft gezorgd dat het draagvlak voor de corona-aanpak aan het dalen is. Ook het toenemend verwijt dat de minister bijdraagt aan de veel besproken 'kloof' tussen gevaccineerden en niet-gevaccineerden.
- Vanuit de kamer en journalistiek doorklinkt de kritiek dat het kabinet corona-data niet of slechts gedeeltelijk vrijgeeft. Hoe gaat het kabinet de gekozen aanpak verantwoorden als die data niet wordt vrijgegeven, ook met betrekking tot de 'nieuwe bestuurscultuur'?
- In de eerste golf was het sentiment binnen -vooral- de verpleeghuissector 'we staan achteraan in de rij' (onder meer met ontvangen van PBM). In hoeverre heeft het kabinet de verpleeghuizen alsook andere zorgsectoren nu beter op het vizier, of ligt de focus alweer sterk op de ziekenhuizen?
- Hoeveel mensen(levens) zijn er destijds 'opgeofferd' door voor groepsimmunitet te kiezen en wat zou dat geschied hebben als we daar niet op hadden ingezet?

2. Vaccinatiestrategie

Nog lang niet alle verhalen over vaccineren zijn langsgekomen in de media. Met de derde prik en boosterprik zijn er weer voldoende invalshoeken om verhalen over te maken en vragen aan VWS te stellen. Enkele invalshoeken die naar voren kunnen komen, gezien ook eerdere media-aandacht voor dit thema:

- Op basis waarvan beschouwt het kabinet Nederlanders als 'volledig gevaccineerd': bij twee of drie (of vier) prikken?
- Het kabinet heeft te veel gefocust op de niet-gevaccineerde groep in de Biblebelt, maar heeft zich onvoldoende uit durven spreken over de niet-gevaccineerde groep niet-westerse migranten in de grote steden.
- Wat wordt de rol van het coronamedicijn binnen de algehele vaccinatiestrategie?
- Gaat Nederland, zoals in de VS, ook kinderen onder de 12 jaar vaccineren?
- Boosterprik: de Kamer heeft in het verleden vaker laten zien soms erg gemakkelijk te denken over de uitvoering van maatregelen, zo ook over de vaccinatiecampagne. Wat heeft het kabinet geleerd van de eerdere campagne en hoe zal het uitrollen van de boosterprik sneller en beter gaan?
- De bredere groep niet-gevaccineerden zal ook effect gaan hebben voor de 'reguliere' vaccinatieprogramma's. Wat gaat VWS doen om ervoor te zorgen dat ook daar de benodigde vaccinatiegraad wordt gehaald?
- Nederland doet veel te weinig aan het wereldwijd beschikbaar stellen van vaccins (Covax-programma). Hierdoor draagt het bij aan de grote kans op (wereldwijde) virusmutanten.
- Had Nederland sneller kunnen starten met vaccineren wanneer we niet aangesloten zouden zijn geweest bij de EU?

3. Druk op de (reguliere) ziekenhuiszorg

Een derde groot thema voor de komende periode betreft de druk op de ziekenhuiszorg. Uit verschillende peilingen blijkt dat Nederlanders zich hier grote zorgen over maken (meer dan 80%). Dan gaat het vooral om drukte voor het personeel en de uitgestelde reguliere zorg. De discussie wordt de laatste paar weken scherper gevoerd vanwege het percentage niet-gevacineerden dat in de ziekenhuizen en vooral op de IC's ligt. Hierdoor kijken pers, publiek & politiek nog scherper naar de rol van het kabinet om dit probleem op te lossen aangezien ziekenhuizen zelf dit lastig vinden: zij zitten in een spagaat dat zij niet-gevacineerden geen zorg mogen onthouden, terwijl dit als gevolg heeft dat een groep geen zorg krijgt met alle gevolgen van dien. Issues, thema's, vragen en invalshoeken die op kunnen spelen zijn onder meer:

- Bredere steun voor acties en stakingen ziekenhuispersoneel door de oplopende werkdruk. Media zullen meer persoonlijke verhalen gaan vertellen van waar het mis gaat -vooral ook op persoonlijk niveau: ziekenhuismedewerkers die uitvallen, burn-out krijgen, of nog erger: niet meer terug willen naar de zorg.
- Welke oplossingen heeft het kabinet voor het zorgpersoneel voor de nabije toekomst mocht het zo zijn dat we nog een jaar (of langer) met corona moeten leven?
- Het kabinet laat te veel de keuze voor wie in de ziekenhuizen zorg krijgt aan de ziekenhuizen zelf. Deze lastige keuze (reguliere zorg, of corona-zorg aan vooral niet-gevacineerden) zou een politieke keuze moeten zijn en het kabinet moet daarin het voortouw nemen.
- Wanneer bereiken we code zwart? En zou er geen code zwart moeten worden opgesteld voor de reguliere zorg die niet door kan gaan.
- Moet de Covid-zorg niet worden gecentraliseerd, in een corona-ziekenhuis ergens in Nederland? Of anders: het concentreren van reguliere operaties op een plek.
- Europese afspraken: inzetten van IC-personeel uit andere EU-landen. Patiënten naar andere EU-landen buiten Duitsland.
- Hadden we achteraf toch niet beter per direct meer zorgpersoneel moeten opleiden nu we inmiddels al bijna twee jaar in een crisissituatie zitten? Hoeveel extra personeel zouden we gehad hebben indien we dit meteen hadden gedaan?

4. Coronatoegangsbewijs

Hoewel uit recente onderzoeken en peilingen draagvlak blijkt voor de inzet van het coronatoegangsbewijs, hangt de 'belofte' van het kabinet dat het een tijdelijke maatregel betreft die zo snel als mogelijk wordt ingetrokken te allen tijde boven de markt. Aangezien media eerder werk hebben gemaakt van het opschrijven van eerdere 'beloftes' van het kabinet en hoe zij zich daar wel/niet aan heeft gehouden, is ook rond het CTB de verwachting dat dit een thema zal worden voor de komende periode. Ook zal het interessant zijn om in te zoomen op de terreinen waar het CTB *niet* werkt: plekken waar niet wordt gecontroleerd, fraude met coronatoegangsbewijzen, besmette gevaccineerden met een CTB die anderen besmetten, enz. Enkele overige vragen en invalshoeken zijn:

- Wat zijn de criteria waarlangs wordt besloten dat het CTB kan worden afgeschaald of afgeschaft?
- Wat gebeurt er met alle data die is verzameld voor het coronatoegangsbewijs mocht de app niet meer noodzakelijk zijn? Ook met het oog op privacy en databescherming?
- Met steeds strengere maatregelen in de openbare ruimte wordt het voor Nederlanders (ongevaccineerden én gevaccineerden) steeds aantrekkelijker om thuis af te spreken. Gevaccineerde Nederlanders kunnen ongevaccineerde familieleden in de wintermaanden vrijwel alleen nog thuis ontmoeten. De verwachting is dat niet-gevacineerden zich specifiek tijdens de feestdagen niet zo snel zullen laten testen om op familiebezoek te gaan. Kans op veel besmettingen door het 'kerstdiner'?
- Hoeveel directe en indirecte besmettingen/ziekenhuisopnames/doden zijn er ontstaan doordat gevaccineerde besmette mensen overal toegang bleven houden i.v.m. een geldig blijvend CTB?

- Wat is de toekomst van het CTB? Gaat de app in de toekomst worden omgezet naar een bredere app, waar bijvoorbeeld ook andere vaccinaties in kunnen worden geregistreerd?

5. Formatie / volgend kabinet

Nu de formatie (op de achtergrond en met relatief weinig informatie dat naar buiten komt so far) gestaag vordert, en we in een lastige crisisperiode zitten, zullen de twee thema's steeds vaker aan elkaar gelinkt gaan worden. Van heel plat ('wie wordt de nieuwe coronaminister?') tot wat diepgaander over wat het nieuwe kabinet zal doen om de vele tegenstellingen in de samenleving tegen te gaan. Enkele punten daarbij:

- Indien Rutte IV een kopie wordt van Rutte III zal feitelijk de 'oude coalitie' de crisisaanpak moeten voorzetten; kunnen zij op het vertrouwen van de Nederlander rekenen?
- Speculaties over of er een aparte coronabewindspersoon komt naast de 'vaste' VWS-bewindspersonen? (Inclusief de gebruikelijke speculaties over de 'poppetjes'.)
- In tijden van een gezondheids crisis zou een tijdelijke vakminister moeten worden aangesteld die de crisis kan helpen bestrijden vanuit inhoudelijke kennis en niet vanuit enige vorm van 'politieke last' (partij of coalitie).
- Media zullen (gaan) vissen naar alle gesprekken die in formatieverband plaatsvinden met VWS over de rol van corona in het regeerakkoord/ in de zorgpassage in het regeerakkoord.
- De laatste tijd gaat meer aandacht uit naar de tijd ná corona. In hoeverre gaat het nieuwe kabinet zich voorbereiden op een nieuwe gezondheids crisis? Op welke manieren zullen de 'zwakke plekken' in ons zorgsysteem aangepakt worden? Welke stappen heeft het huidige kabinet daartoe al gezet?

6. Reguliere VWS-onderwerpen

Uit recent publieksonderzoek door Motivaction in opdracht van VWS blijkt duidelijk dat het publiek vooral een opdracht ziet voor VWS op gebied van de meer 'klassieke' thema's zoals betaalbaarheid van de zorg, kwaliteit van de zorg en de wachtlijstenproblematiek. Mogelijke interessante vragen zo richting een nieuw Kabinet en een nieuw regeerakkoord waarin deze thema's ook aan bod zullen komen:

- Hoeveel is er op de niet-coronathema's blijven liggen bij VWS? (Zowel qua inhoudelijke focus alsook qua personeel: hoeveel minder ambtenaren hebben zich afgelopen anderhalf jaar beziggehouden met thema's als de jeugdzorg, de GGZ? En leefstijl?)
- Wat is de stand van zaken op de actieprogramma's van minister De Jonge?
- De crisisaanpak heeft de problemen in onder meer de jeugdzorg en GGZ verergert. Op welke manier vond binnen VWS 'tegenspraak' plaats om de crisisbeleidsmakers daarvan op de hoogte te stellen?
- Nederlanders maken zich vooral zorgen over de betaalbaarheid van de zorg. Kan het gebeuren dat de zorgverzekeraars volgend jaar de gemaakte 'coronakosten' gaan doorberekenen aan de verzekerden (zorgpremie) - wat is het standpunt van VWS daarop?

7. Overig

Hieronder nog enkele laatste, interessante invalshoeken, vragen en issues die de komende periode aan bod zouden kunnen komen in de (sociale) media, alsook in de bredere discussie in de Tweede Kamer en de samenleving:

- In hoeverre is het ministerie klaar voor de afhandeling van Wob-verzoeken die al liggen en die nog zullen komen?
- Welk deel van de gemaakte 'coronakosten' zijn daadwerkelijk doelmatig besteed aan de crisisbestrijding en welke kosten droegen daar niet aan bij?
- Zoektocht naar nieuwe 'lijken in de kast' zoals de casus **5.1.2e**
- Reconstructies van de regionale aanpak en waarom dat in de praktijk zo lastig bleek.
- Focus op eerdere tools die zijn ingezet, zoals het coronadashboard en hoe die wel/niet nuttig bleken én bleven.
- Laatst veel kritiek op enkele **5.1.2e** die in een cruciale week van besluitvorming veelvuldig de media opzochten om hun mening te geven over mogelijke maatregelen. Hoe wordt gezorgd dat dit niet meer gaat gebeuren?
- Wat is er gedaan met verschillende oproepen om meer kennis vanuit gedragspsychologie te betrekken bij de besluitvorming? Relevant nu een groot deel van Nederland is gevaccineerd, maar we toch weer maatregelen moeten treffen.
- Effectiviteit van de persconferenties (juiste manier om de boodschap over te brengen bij een breed publiek?)
- Nut of juist last van stelselmatig lekken?
-
-
-